

ההיא סבתא

"תנו רבנן: סוכה גזולה והמסכך ברשות הרבים רבי אליעזר פוסל וחכמים מכשירין. אמר רב נחמן מחלוקת בשתוקף את חבירו והוציאו מסוכתו ורבי אליעזר לטעמיה דאמר אין אדם יוצא ידי חובתו בסוכתו של חבירו אי קרקע נגזלת סוכה גזולה היא ואי נמי קרקע אינה נגזלת סוכה שאולה היא ורבנן לטעמייהו דאמרי אדם יוצא ידי חובתו בסוכתו של חבירו וקרקע אינה נגזלת וסוכה שאולה היא אבל גזל עצים וסיכך בהן דברי הכל אין לו אלא דמי עצים ממאי מדקתני דומיא דרשות הרבים מה רשות הרבים קרקע לאו דידיה הוא סוכה נמי לאו קרקע דידיה הוא.

ההיא סבתא דאתאי לקמיה דרב נחמן.

אמרה ליה: ריש גלותא וכולהו רבנן דבי ריש גלותא בסוכה גזולה הוו יתבי צווחה ולא אשגח בה רב נחמן.

אמרה ליה: איתתא דהוה ליה לאבוהא תלת מאה ותמני סרי עבדי צווחא קמייכו ולא אשגחיתו בה.

אמר להו רב נחמן: ...ואין לה אלא דמי עצים בלבד.

אמר רבינא האי כשורא דמטללתא דגזולה עבדי ליה רבנן תקנתא משום תקנת מריש" (סוכה לא).

רשיי:

ההיא סבתא - דגזלו ממנה עבדי ריש גלותא עצים, וסככו בהן.

צווחה - צווחה להחזיר לה עצים עצמן.

לאבוהא - לאברהם אבינו, ילידי ביתו שמנה עשר ושלוש מאות.

אלא דמי עצים - דתקנת חכמים היא זו על המריש הגזול שבנאו בבירה שיטול הנגול את דמיו,

ולא תייבוהו לקעקע את בנינו מפני תקנת השבים, במסכת גיטין (נה, א):

עבדו רבנן תקנתא - לטול דמיו.

אין יאוש

"אין ליהודי להתייאש משום דבר. בין בעניני הגוף כמו שאמרו (ברכות י) אפילו חרב חדה על צוארו אל יכנע מהרחמים, בין בעניני הנפש אפילו נשתקע למקום שנשתקע וחטא בדבר שאמרו ז"ל (נח"ק ח"א ר"ט) שאין תשובה מועלת חס ושלום, או שתשובתו קשה, או שרואה עצמו משתקע והולך בעניני עולם הזה, אל יתייאש בעצמו לומר שלא יוכל לפרוש עוד, כי אין יאוש כלל אצל איש יהודי, והשם יתברך יכול לעזור בכל ענין.

וכל בנין אומה הישראלית היה אחר היאוש הגמור דאברהם ושרה זקנים ומי מלל לאברהם הניקה וגו' (בראשית כ"א ז'), שלא עלה על דעת אדם עוד להאמין זה ואפילו אחר הבטחת המלאך ושרה הצדקת ידעה והאמינה דהשם יתברך כל יכול ועם כל זה צחקה בקרבה, שהיה רחוק אצלה להאמין זה בידעה זיקנת אברהם... וכן זקנתה, ואם היה רצון השם יתברך לפקדם היה פוקדם מקודם דלמעט בנס עדיף ולא עביד ניסא במקום שאין צריך.

אבל באמת מאת ה' היתה זאת שיהיה בנין האומה דוקא אחר היאוש הגמור שלא האמין שום אדם ואפילו שרה שתיפקד עוד, כי זה כל האדם הישראלי להאמין שאין להתייאש כלל דלעולם השם יתברך יכול לעזור והיפלא מה' דבר, ואין לחקור בחקירות למה עשה ה' ככה.

וכן הישועה דלעתיד נאמר (ישעיה נ"ג א') מי האמין לשמועתינו וגו', וכן אמרו (סנהדרין צ"ז) דאין בן דוד בא עד שיתייאשו מן הגאולה, ועל כן אמר (ישעיה נ"א כ') הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם, דגם התחלת בנינכם היה כן אחר היאוש...

ואברהם אבינו ע"ה ראש האומה הוא שפתח דבר זה שלא להתייאש משום דבר כשנשבה לוט וכבר נתייאשו כולם מלהציל, דעל כן אמר מלך סדום הרכוש קח לך דכבר נתייאש בידי המלכים וקנייה אחר כך אברהם אבינו בשינוי רשות, ואברהם אבינו אזר עצמו עם שלוש מאות שמונה עשרה ילידי ביתו לרדוף אחר ארבעה מלכים, ובנדרים (ל"ב) דהוא בנימטריא אליעזר, ומשמעות השם מפורש בתורה אצל משה רבינו ע"ה כי אלקי בעזרי ויצילני וגו' (שמות י"ח ד') שכבר היה חרב פרעה על צוארו והשם יתברך יכול לעזור גם אחר היאוש שאין להתייאש משום דבר, וזהו רמז מספר שלוש מאות שמונה עשרה בגימטריא יאוש עם הכולל היינו שמספר זה הוא המוציא מידי יאוש ומורה שהשם יתברך עוזר מכל דבר שהאדם חושב להתייאש.

ונראה לי דזה דברי החיא סבתא (סוכה ל"א) אתתא דהוה לאביה שלוש מאות שמונה עשרה עבדי וכו' עיין שם היינו דחשבה אולי סוברים כרבי שמעון (בבא קמא ק"ד) דסתם גזילה יאוש בעלים, ובפרט עבדי ריש גלותא דתקיפי ואלימי ומי ידון עם שהתקיף ואצל... ורבנן שעמו הוי שינוי רשות ולפיכך לא השגיחו בה, על כן אמרה דהוה לאביה וכו' שהיא מזרע אברהם שהתאזר עם שלוש מאות שמונה עשרה עבדיו לעורר דבר זה שאין יאוש כלל, ולמה לא ישגיחו בה להאמין לה שלא נתייאשה כלל כי גם הוא מזרע אברהם אבינו בוטחת בהשם יתברך כמוהו ויודעת שהשם יתברך יכול לעזור נגד הכל והיה לו לחוש לדבריה ושלא לישב בסוכה הגזולה" (דברי סופרים טז)

